

Starozgodovinski pomenki.

O besedi „Beč“.

Spisal Davorin Terstenjak.

V mojem mnenju, da beč pomeni to, kar bona — vodo, me poterjuje še ta okolščina.

Slovenska beseda bik, kranjski po Linhartu tudi buk, česki beyk, ima svojo koreniko v indiškem bhu, fieri, zeugen, biti, zato se v sanskritu veli bhus, zemlja, in bhumis, fons, zvir. Nekteri so besedo „bik“ izpeljevali iz bučati — boare, al kakor je latinski boare iz „bos“ postalo, tako tudi slovenski bučati iz „buk“.

Že učeni starinoslovec Barth je rekel, da gerški βοῦς, latinski bos se vjema s sanskritskim bhus¹⁾. In resnico je mož govoril. Vse, kar rodenje — rodívno moč izrazuje, poznamlja tudi zemljo, vodo in bika. Tako se v sanskritu veli štira zemlja, in štiras bik; gô, gâus, zemlja, krava, in gov — govedo, ida, bik in zemlja; shavas, rojeno, das Erzeugniss, in shevu, shebu, shavu, der Buckelochs²⁾, in shava, voda.

Podoba bika je tudi podoba rék; zato so se v Efsu mladenči, kateri so na Neptunov praznik napisek dajali, veleli ταῦροι³⁾; zato tudi gerška Selena kakor predstojnica rodenja (Zeugung) vodi bika⁴⁾, enaka indiški Shivi, ktera, kakor Paulin pravi, ima bika — vola generativae virtutis symbolum⁵⁾.

Ker uda pomeni vodo, in ude, bika⁶⁾, ap vodo, in aper bika (vapa — japa), vrš namočiti in verša bika, shava vodo in shavu bika, bana vodo in bonas bivola, je tedaj celó dosledno, da tudi beč, beča, boča, buča, je pomenilo vodo in bik, bek, boč, buk, bék, beyk — bika, — in tukaj imamo ključ: zakaj se Vindobona, Vindomina, Vindomana⁷⁾ veli Beč. Besede bečva, bačva⁸⁾, bočka, buča imajo torej svojo koreniko v besedi beča, boča, bača, buča = voda, kakor besede banička, čban, Wanne v besedah vana, bana, bona = voda, kakor poznamljenja varč, verč, urceus, barilo v besedi var = bara⁹⁾, voda in pomenile so izvirno hydria — vodrica — Wassergefäß.

Kar bika ali kravo pomeni, to tudi pomeni goro — pečino, zato tar, tur = bik in turan, Gebirgsland, ida = zemlja, bik, in ida, Bergwald, tarw bik in taur, gora, tor = bik, in tora = gora, krava, nekđaj karva¹⁰⁾, kakor se v poljskem dnešnji den bik veli, in kar pečina.

Vse rodívno veliko silno, pravi Stephan byzantinski, so stari imenovali ταῦρος¹¹⁾.

Slovanski popotnik.

* Car Aleksander in fajmošter M. v kongresu ljubljanskem. „Lepi moj prijatelj!“ — reče nekega dné car fajmoštru, ki ga je ne deleč od Lju-

¹⁾ Barth „Altteutsche Relig.“ II. 129.

²⁾ „Jahrbücher der Liter.“ 111. Band str. 56.

³⁾ Athenäus X. 25.

⁴⁾ Porphyr „de antro nymph.“ 17.

⁵⁾ Paullinus „Systema brahm.“ str. 317.

⁶⁾ Glej: Kanne „System des ind. Myth.“ str. 288.

⁷⁾ Perva izraza sta serbska, tretji českoslovaški in slednji slovensko-horvaški.

⁸⁾ Tako pomeni Vindobona slovenski Bonn ali pa Achen, če po vodi, če pa po biku, pomeni slovenski Maynz (Moguntiacum), Turin.

⁹⁾ Zato se v ruskem basnoslovju bog morja in vod veli Barina, sanskr. Varuna.

¹⁰⁾ Zato ime Carvanci montes na Kranjskem.

¹¹⁾ Stephan Byzant pri besedi ταῦρος.

bljane, pod imenom svojega strežaja, večkrat obiskoval — „spodobi se, da tudi Vi mene enkrat obiščete, ker sem jez že tolikrat pri Vas v gostjah bil; Vaše prijaznosti Vam jez sicer poverniti ne bom lahko mogel, ker ste mi vsigdar z južno uljudno postregli in me na to še svoj jezik prijazno učili. Al! skusil bom, kar bo v moji moči stalo, počastiti tudi Vas ko prijatla svojega.“ — „Pač rad bi Vas jez, prijazni Gospod! obiskal enkrat v Vašem prebivalu, ali kako Vas najti v tolikem hrupu in sedanji mestni mergoljavi?“ — odgovori M. — Car: „To imate ceduljo (listek)! s to dospete živo lahko do mene.“

Fajmošter se poda o lagodnem času na pot s prejetim lističem, ki ga ni brati vedel, ker je bil pisan z rusovskimi pismenkami. V škofijo stopivši ga pomoli pervemu, ki mu je naproti prišel, Rusu. Ta ga napoti na stopnice, ki so v namenjeni stan deržale. Straže o zapopadku pismica podučene memo idočega s puškami častno pozdravljajo, kar našega gosp. fajmoštra z nekako grozo prešine. Z derhtajočem sercom pride pred dvoranine vrata, ktere mu strežaj, ceduljo prebravši, uljudno odprè, in glej — tu strah fajmoštru do verhunca prikipi: v lesketajoči se dvorani zapazi veličanstvene osebe cesarja Franca in Aleksandra in še družih velicah gospodov, katerih se tu nikakor nadjal ni. Ves osupnjen jo vdere po stopnicah nazaj, nečuvši prijaznega glasa, ki ga je klical v dvorano. K.

* Slovanski popotnik, ki se včasih ozira tudi po Nemškem, je te dni v časniku „Unt. am h. H.“ bral, da se je preteklo dvé leti vsako leto čez 200.000 ljudi iz Nemškega v Ameriko preselilo, in da bo število nemških preselnikov konec tega leta še 250.000 preseglo. Ker se vsako leto več Nemcev v druge kraje seli, prepoveduje zdej postava v novem Jorku in novem Orleanu, da kruhjevi, hromi, slepi če tudi na enem očesu, starci, matere z otroci brez delavnih mož ne smejo tje, in da naj se preselitev v Ameriko le močnim rokam, zdravim možganom in polnim mošnjam kar je moč polajša.

Kratkočasnice.

— Iz koliko vzrokov se vino pije? Na to vprašanje v neki veseli družbi je odgovoril francoski pisatelj Gilles Menage v 17. stoletji takole: Pet vzrokov je, da se vinca pije: pije se 1) dragemu gostu na čast, 2) za žejo takrat, kadar se pije, 3) da se prihodnja žeja odverne, 4) če je kapljica posebno dobra, in 5) iz vsakega družega vzroka. (Slov. N.)

— Neki gospod je povabil mnogo gospôde v gostje. Neroden strežaj, ko je juho (župo) na mizo nesel, polije ž njo neki gospé praznično svilnato oblačilo. „Nikar ne imejte skerbí zatega voljo — jo tolaži strežaj — v kuhinji je še poln lonec juhe!“

— Neki gospodar je imel prav lenega vertnarja. Enega dné se priplazi silo počasi po nekem opravku do gospodarja. Gospodar tako lenobo viditi, ga vpraša: „si li kdaj vidil polža?“ „Da!“ mu odgovori lenjak. „No! tak te je mogel on srečati, ker došel si ga ti težko kdaj.“

— Slavnega nemškega zdravnika Zimmermann-a upraša kralj pruski Friderik II.: koliko je že ljudi na drugi svet spravil? — „Ne toliko in tudi s tako veliko slavo ne, kakor Vi, presvitli kralj!“ — odgovori Zimmermann. (Nev.)

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Českega. Pred nekimi tedni ste zginile v česki Lipi dve keršenci, da noben človek ni vedil kam. Povsod se je govorilo od nju, pa nikjer ni bilo ne duha ne sluha za njima. Čez 20 dni ste prišle spet na dan in „Bohemia“ naznanja o tem čudovitem begu sledečo: Na

bližnji gori, ne deleč od gostivnice v Švojki, je v skalovji neka prostorna, dobroznana luknja. V to luknjo ste se imenovane keršenci podale z namenom, da bote tu kot pušavnici živele. Napravile ste si berlog za stanovanje, veliko maha ste navlekle v luknjo in jo od zunaj zadelale z zemljo in mahom. K bližnjemu studencu ste hodile po vodo za pijačo, v bližnje mesto Reichstadt pa, kadar je treba bilo, po kruh. Tako ste živele skoz 20 dni, dokler ju ni zmiraj večji mraz prepodel iz pušave in pušavnici spet spreobernal v keršenci.

Iz Ljubljane. V našem listu je bilo naznanjeno, da pridni tesarski mojster Stepišnik v Celji po sporočilu angleškega poročnika na Dunaji izdeluje lesene hiše (kolibe) za angleško armado v Krimu, ktere imajo do konca tega mesca že v Terstu biti, da grejo potem berž po morji v Turčijo in odtod v Krim. In res je taka! Že se vozijo po železnici iz Celja razložene kolibe v Ljubljano, kjer jih vozniki na vozove nakladajo in vozijo v Terst. Tudi sila veliko kožuhov in druge kožuhovine gré iz Dunaja in drugih krajev (tudi v Kranji in v Ljubljani so pokupili vse kožuhe) v Terst in od tod v Krim za angleško armado. Kdo bi bil kadaj mislil, da se bo v kožuhu krajnskega kmeta kadaj angleški vojak v Krimu košatil!

Iz Ljubljane. Ker smo že od več strani nagovarjani bili: naj bi „Novice“ radovednim domorodcem majhen odlomek toliko zaželjenega slovenskega slovnika (besednjaka) za pokušnjo prinesle, in se nam je te dni tudi po dopisu „od Soče“ želja razodela: da bi „Novice“ svojim bravcem ob novem letu ne mogle prinesiti ljubšega vezila, kakor bi bil le en sam listek omenjenega slovnika, da bi vidili osnovo in obraz tega dela, po katerem domorodci toliko hrepené, smo danes v stanu častitim prejemnikom „Novic“ veselo novico naznaniti, da milostljivi knez, blagoseren izdatelj slovnika, so dovolili: naj se „Novicam“ pridene en listek perve pole v ravno tisti obliki in na ravno tistem papirji, kakor bo prišlo celo delo na dan. — S pervim listom ob novem letu bo prejel tedaj vsak prejemnik „Novic“ en list slovenskega slovnika za pokušnjo, pa ne vsi enakega, ampak tako, da 1. pola, ker se delo natiskuje v osmerki, se bo razdelila na 8 listov, in se enemu 1. list, drugemu 2. itd. dodal. Prepričali se bojo s tem tudi tisti gospodje, ki so želeli posebnih iztisov na pisni papir, da je ta tiskarski papir tako lep in dober, da se na-nj pisati zamore. Kar gosp. dopisnik „od Soče“ še dalje o izdelovanji slovnika svetuje, je že vse davnej storjeno. Delo to je delo „viribus unitis“.

Novičar iz mnogih krajev.

Obstoj 8 razredov (klasov) na gimnazijah in sedanje učilne pravila so po višjem sklepu od 6. t. m. poterjene; le v sledečem bo kakošna prememba potrebna: modroslovna propedeutika se ima obširniše kakor dosihmal učiti in tudi latinski jezik se ima posebno pridno obdelovati; zastran jezika, v katerem naj se šolski predmeti učé, ima veljati za glavno pravilo to, da se zmiraj in povsod učí v tistem jeziku, po katerem se omika učencov naj bolj pospeši, tedaj naj bo učilni jezik tisti, ki je učencem tako znan in gladak, da popolnoma razumejo, kar se jim razlaga; za dosego temeljite omike mora po vsih gimnazijah — zunaj lombarško-benečanskih — saj v višjih razredih nemški učilni jezik prevagovati; ako ni tem pravilom nasproti, pa zna tudi kak drug deželni jezik učilni jezik biti; v letu 1858, ko bo sedanja gimnazijalna osnova v nemško-slavjanskih deželah in oziroma tudi na Ogerskem Sletno skušnjo prestala, ima izvoljeni odbor zvedenih mož iz mnozih de-

žel sedanjo osnovo pretresti, in, če bo treba, nasvetovati kakošne poprave. — Za znamenje zmiraj večje prijaznosti med avstrijsko in francosko vlado velja tudi to, da naša vlada je poslala prvemu francoskemu ministru, francoska vlada pa našemu velike križe nju častnih redov. — Ker se je govorilo, da si angleška in francoska vlada niste več tako dobre, kakor ste si bile izzačetka, ker angleški vladi ni po volji, da francoska preveč želi se porazumiti z rusovsko vlado, je vradni list francoske vlade te dni razglasil, da ona ni nobene rusovske ponudbe zastran mirú prejela. — Ker ima konec tega leta gotovo biti: ali se misli rusovska vlada udati znanim tirjavam zaveznikov, je poslala pruska vlada poročnika Useđoma v Pariz in London, polkovnika Manteufelna pa na Dunaj s poročilom, kakor pravijo, da le tadaj ona stopi v njih zavezo, ako ne bojo tistih 4 terjav prenapeti, in se zavežejo, ne več terjati. — Minister Rusel je v poslednjem zboru z večjim zaupanjem govoril od zaveze z avstrijsko vlado, kakor pervikrat. — V Krimu se še niso udarili. Francoski vojskovodja Canrobert je razglasil oklic svoji armadi: naj berzdá svoje hrepenenje po vojski še malo časa, ker kmali bode ura bila, da bo priložnost imela pokazati svoje junaštvo. — Ni popisati, s kakošnim trudom se pripravljajo Rusi za vojsko prihodnjo spomlad; nadadmiral veliki carevič Konstantin ogleduje zdaj tu zdaj tam vojne barke in zapoveduje nove priprave. — Le z majhno večino glasov (39) je bilo v deržavnem angleškem zboru dovoljenje za nabiro ptujih vojakov poterjeno. — 26. t. m. se bo snidel postavodajavni zbor v Parizu, kterege bo cesar Napoleon sam začel z ogovorom. — Na Gdanskem (Danzig), poglavnem mestu zahodnje Prusije, je bila 18. t. m. strašna povodinj, v kateri je utonilo veliko ljudi in živine. Strašno je bilo ponoči slišati plat zvona, kričanje ljudi in rjovenje živine v vodi! Reka Visla je bila že zamerznila, južno vreme pa je stajalo led, in ker ni splaval hitro po vodi, je nenadoma stopila Visla čez bregove in potopila spodnji del mesta. — Pruski časnik „Zeit“ pripoveduje prerokovanje 12 let starega zamaknjenega fanta: kaj bo s Sebastopoljem? Povedal je: „Zavezniki bojo 8., 9., 10. do 13. sušca premagali Sevastopolj, pa ga v svoji oblasti obderžali le do mesca rožnika (junia), potem pa bojo popolnoma potolčeni; leta 1857 bojo zavezniki v Londonu z Rusom mir sklenili“. Tako će biti mladi fanteč naj večji politikar sedanjega časa?!

Dobrovoljne pušice.

Celtogermansko.

Čudno le mešajo	Samo naroda dva
Modrim se glave,	Tam od izhoda
Vedno spreminjajo	Vredna spomina sta
Temeljne stave.	Sem do zahoda!
V časih veljalo je	Kadar pa vstajajo
Indogermansko *);	Zoper slovansko,
To je kazalo se	Vsprot mu le stavijo
Kaj veličansko!	Celtogermansko **).

Glej jo zamišljenost!

Vse si lastijo;

Tukaj pa malenkost

Z drugim delijo.

Znojemski.

*) Kadar se je spoznala sorodnost ljudstev, ktere stanujejo od Inda čez perzijanske puše, Kavkaz in Helespont do atlantskega morja, se je za to sorodnost izbralo ime „indoeuropejski narodi“. Zdaj velja tudi beseda „zahodni in izhodni ariški narodi“, pa na Nemcih je bilo „indogermanski“.

**) Beri kdo Knabelnove ali pa Muharjeve spise; v vsaki drugi versti stoji „celtischgermanisch“.

Današnjemu listu je pridjana 24. pola „občne zgodovine“.